

Obsah

ÚVOD	13
II. ročník	15
PEDAGOGIKA (doc. PhDr. V. Kačáni, CSc.)	17
Předmět a cíle pedagogiky	17
Pedagogické disciplíny	17
Pojmy výchova, vzdělání a vyučování	18
Třídně historický charakter výchovy	20
Význam výchovy v životě jedince a společnosti	20
Třídní podstata výchovy	20
Cíle komunistické výchovy a její složky	21
Významní pedagogové	23
Stručný přehled vývoje pedagogického myšlení	24
Významní pedagogové minulosti	24
Rozvoj socialistické pedagogiky	26
Výchovný proces — základní pojmy	28
Základní výchovně vzdělávací metody	28
Organizační formy a prostředky výchovně vzdělávací práce	29
Vnitřní podmínky výchovy	30
Všeobecná charakteristika výchovného procesu	30
Věkové zvláštnosti	31
Individuální zvláštnosti	32
Vnější podmínky výchovy	32
Společenské prostředí	33
Výchovné prostředí	33
Škola jako základní výchovný činitel	33
Rodina jako výchovný činitel	34
Dětské a mládežnické organizace jako výchovný činitel	35
Výchovně vzdělávací soustava	35
Vývoj výchovně vzdělávací soustavy po osvobození	35
Význam výchovy v profesi dětské sestry (PhDr. K. Szabová)	37
Výchovné prostředky	39
Zásady výchovy	39
Výchovné metody	42
Styl výchovy jako formativní činitel	47

Styly výchovy podle stupně lásky	48
Styly výchovy podle stupně ovládnání	49
Hra jako prostředek výchovy (PhDr. E. Habiňáková, CSc.)	50
Teorie o původu a podstatě hry	50
Význam hry pro dítě	52
Ontogenetický vývoj hry	54
Podstata hry a možnosti jejího využití	56
Organizační formy her	57
Hra jako léčebný a výchovně vzdělávací prostředek nemocných dětí	58
ORGANIZACE VÝCHOVNÉ PĚČE (PhDr. K. Szabová)	61
Specifické podmínky výchovy v kolektivních zařízeních	62
Organizace výchovného procesu	64
Příjem nového dítěte do zařízení	64
Rozdělení dětí do skupin	65
Organizační zabezpečení výchovné práce	66
Režim dne	69
Vybavení a úprava výchovného prostředí	70
III. ročník	75
ÚVOD DO VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE (PhDr. E. Rybářová, CSc.)	77
Předmět vývojové psychologie	77
Předmět ontogenetické psychologie	78
Význam ontogenetické psychologie a její úloha	79
Pojem a podstata duševního vývoje	79
Zákonitosti duševního vývoje	80
Činitele duševního vývoje	82
Zrání a učení	84
Vývoj a výchova	84
Metody a prostředky hodnocení vývoje	85
Poruchy vývoje	85
Dělení duševního vývoje a hlavní vývojová období	86
PRENATÁLNÍ A NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ (PhDr. E. Habiňáková, CSc.)	88
Předporodní vývoj	88
Prenatální vývoj nervového systému	90
Přehled rozvoje funkcí v prenatálním období	91
Postoje matky k těhotenství	92
Porod a přizpůsobení se novorozence vnějšímu prostředí	94
Novorozenec	95
Přehled nejběžnějších nepodmíněných reflexů a jejich popis	96
Utváření senzorických a motorických výkonů	100
Hlasové a emocionální projev	102
Příčiny vrozených defektů	103
Poškozené dítě z hlediska rodiny a společnosti	105

VÝVOJ DÍTĚTE V KOJENECKÉM OBDOBÍ (PhDr. E. Habiňáková, CSc.)	108
Základní charakteristika vývoje	108
Potřeby, emoce a sociální vztahy	111
Biologické potřeby	112
Psychické potřeby	116
Emocionální a sociální vývoj kojence	116
Vývoj socializace	119
Vývoj poznávacích procesů	121
Vývoj řeči	123
Vývoj motoriky	125
Projevy spontánní činnosti — hra kojence	139
METODIKA VÝCHOVNÉ PĚČE V KOJENECKÉM OBDOBÍ (PhDr. K. Szabová)	141
Metodika výkonů základní péče	141
Metodika vedení her a výchovných zaměstnání u kojenců	144
Význam hry	144
Podmínky hry	145
Výchovná zaměstnání kojenců	148
Metodika mravní a citové výchovy	148
Úkoly mravní výchovy v první polovině 1. roku	149
Úkoly mravní výchovy v druhé polovině 1. roku	150
Metodika rozumové výchovy	154
Úkoly rozumové výchovy v první polovině 1. roku	154
Úkoly rozumové výchovy v druhé polovině 1. roku	159
Metodika tělesné výchovy	163
Úkoly tělesné výchovy v první polovině 1. roku	164
Úkoly tělesné výchovy v druhé polovině 1. roku	166
Metodika hudební výchovy	169
Úkoly hudební výchovy v první polovině 1. roku	170
Úkoly hudební výchovy v druhé polovině 1. roku	171
Význam rodinného prostředí při výchově a vývoji kojence	172
Výchovné problémy v kojeneckém období	173
Výchovná péče o nemocné kojence	176
VÝVOJ DÍTĚTE V MLADŠÍM BATOLIVÉM OBDOBÍ (PhDr. E. Habiňáková, CSc.)	180
Tělesný vývoj	180
Základní potřeby	180
Spánek	180
Stravování	182
Osobní hygiena	182
Potřeba přiměřené teploty a vyhovujícího stavu organismu	183
Všeobecná charakteristika psychomotorického vývoje	183
Podmínky vývoje a výchovy	184
Vývoj motoriky	185
Vývoj hrubé motoriky	186
Vývoj jemné motoriky	193
Poznávací procesy	195
Rozvoj vnímání a orientace v okolí	195

Rozvoj pozornosti, paměti a představivosti	196
Vývoj řeči a myšlení	199
Citový a sociální život mladšího batolete — vývoj sebeuvědomování	202

METODIKA VÝCHOVNÉ PĚČE V MLADŠÍM BATOLIVÉM OBDOBÍ
(PhDr. K. Szabová) 205

Metodika mravní a citové výchovy	205
Udržování kladného citového stavu a sebevědomí dětí	206
Formování citových vztahů a počátků společenského chování	208
Formování vztahu k přírodě	209
Formování vztahu k hračkám a ostatním věcem	211
Metodika rozumové výchovy	211
Seznamování dětí s blízkým životním prostředím	212
Rozvíjení pozornosti a soustředění	213
Rozvíjení smyslového vnímání	215
Rozvíjení paměti a řeči	218
Prohlížení obrázků	220
Metodika tělesné výchovy	222
Druhy cviků používané v batolivém období	223
Organizační formy tělesné výchovy	225
Metodické zásady při tělesné výchově	227
Metody vyvolávání pohybů	229
Metodika vedení pohybových her	230
Metodika pracovní výchovy	231
Metodika výchovy k samostatnosti a sebeobsluze	232
Rozvíjení pohybu ruky při manipulačních hrách	233
Rozvíjení pohybu ruky konstrukcemi hrami	234
Metodika hudební výchovy	236
Metodika dílčích cvičení z hudební výchovy	237
Organizační formy hudební výchovy	243
Metodika výtvarné výchovy	244
Stadium bezobsažného čmárání	244
Stadium obsažného čmárání	246
Hra a její význam pro všestranný rozvoj dítěte	248
Metodika rozvíjení napodobovacích her	250
Význam rodinného prostředí pro vývoj mladšího batolete	252
Výchovné problémy a regulace chování	253

VÝVOJ DÍTĚTE VE STARŠÍM BATOLIVÉM OBDOBÍ
(PhDr. E. Habiňáková, CSc.) 255

Všeobecná charakteristika období	255
Vývojové možnosti staršího batolete v podmínkách kolektivní výchovy	256
Podmínky uspokojování potřeb staršího batolete	257
Spánek	258
Stravování	258
Osobní hygiena	258
Podmínky prostředí	259
Sociální a výchovné podmínky	259
Vývoj citů	260
Zvláštnosti emocionality ve starším batolivém období	261
Sebeuvědomování a vzdorovitost	262

Úroveň mezilidských vztahů	262
Vývoj motoriky	264
Vývoj hrubé motoriky	264
Vývoj jemné motoriky	271
Poznávací procesy	271
Vývoj řeči a myšlení	274
Rozvoj řeči staršího batolete	275

**METODIKA VÝCHOVNÉ PÉČE VE STARŠÍM BATOLIVÉM
OBDOBÍ (PhDr. K. Szabová) 279**

.Metodika mravní a citové výchovy	279
Vyprávění pohádky	282
Zvláštnosti mravní a citové výchovy nemocných batolat	284
Metodika rozumové výchovy	286
Seznamování se s blízkým životním prostředím	287
Seznamování s přírodou	287
Rozvíjení pozornosti a soustředění	287
Rozvíjení zrakového vnímání	289
Rozvíjení paměti a řeči	291
Zvláštnosti rozumové výchovy nemocných batolat	294
Metodika tělesné výchovy	295
Pohybové hry	296
Zvláštnosti tělesné výchovy hospitalizovaných batolat	297
Metodika pracovní výchovy	299
Metodika výchovy k samostatnosti a sebeobsluze	299
Hry s materiály	300
Metodika konstrukčních her	300
Další konstrukční činnosti	303
Zvláštnosti metodiky pracovní výchovy nemocných batolat	304
Metodika hudební výchovy	306
Metodika dílčích cvičení z hudební výchovy	306
Zvláštnosti hudební výchovy nemocných batolat	311
Metodika výtvarné výchovy	312
Zvláštnosti výtvarné výchovy nemocných batolat	315
Hra a její význam pro všestranný rozvoj dětské osobnosti	315
Význam rodinného prostředí pro výchovu a vývoj starších batolat	318
Nejčastější výchovné problémy	318

**VÝVOJ DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ
(PhDr. E. Rybářová, CSc.) 321**

Všeobecná charakteristika období	321
Tělesný a pohybový vývoj	322
Vývoj poznávacích procesů	325
Vývoj citů	329
Vývoj sociálních vztahů	331
Vývoj osobnosti dítěte v předškolním období	331

IV. ročník	335
METODIKA VÝCHOVNÉ PĚČE O NEMOCNÉ DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO OBDOBÍ (PhDr. K. Szabová)	337
Komplexnost a individuální přístup k výchově nemocných dětí	337
Metodika mravní výchovy	338
Metodika rozumové výchovy	340
Metodika tělesné výchovy	343
Metodika pracovní výchovy	345
Metodika hudební výchovy	350
Metodika výtvarné výchovy	352
Nejčastější výchovné problémy v předškolním věku	357
VÝVOJ DÍTĚTE V MLADŠÍM ŠKOLNÍM OBDOBÍ (PhDr. E. Rybárová, CSc.)	361
Všeobecná charakteristika období	361
Význam vstupu dítěte do školy	362
Příprava ke vstupu do školy. Přípravenost na školu	362
Tělesný a pohybový vývoj	364
Charakteristické činnosti v tomto období	365
Vývoj poznávacích procesů	366
Vývoj citů	368
Vývoj sociálních vztahů	369
Vývoj osobnosti v mladším školním věku	370
VÝVOJ V OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ (PhDr. E. Rybárová, CSc.)	373
Pojem a vymezení dospívání	373
Charakteristika předpuberty	373
Všeobecná charakteristika dospívání	374
Tělesný a pohybový vývoj v dospívání	375
Vývoj poznávacích procesů	377
Osobnost pubescenta	378
METODIKA VÝCHOVNÉ PĚČE O NEMOCNÉ DĚTI VE ŠKOLNÍM OBDOBÍ (PhDr. K. Szabová)	387
Metodika mravní výchovy	387
Metodika rozumové výchovy	389
Metodika práce s knihou	389
Využívání televize a rozhlasu	390
Didaktické hry jako prostředek zábavy nemocných dětí	391
Metodika tělesné výchovy	392
Metodika pracovní výchovy	392
Metodika estetické výchovy	396
Hudební zaměstnání	396
Výtvarné zaměstnání	398
Výběr her pro děti školního věku	399
Nečastější výchovné problémy dětí školního věku	401
PSYCHOLOGICKÁ A PEDAGOGICKÁ PĚČE O NEMOCNÉ A DEFEKTNÍ DĚTI (PhDr. M. Vágnerová)	403
Odras tělesné choroby na psychice dítěte	403

Vliv psychických faktorů na průběh a léčbu onemocnění	405
Psychosomatická jednota v léčebně preventivní péči	406
Spolupráce sestry, učitelů a lékařů při výchově nemocných dětí	407
Adaptace dětí na nemocniční prostředí a faktory ovlivňující adaptaci	407
Výchovná práce s nemocným dítětem	409
Příprava a přijetí do nemocnice	410
Pobyt dítěte v nemocnici	411
Psychologie akutně nemocného dítěte v ambulanci a nemocniční léčbě	412
Psychické následky onemocnění centrální nervové soustavy	412
Prožívání choroby	412
Změny v chování vyvolané onemocněním	413
Příprava dítěte na léčebné a diagnostické zákroky	414
Psychologie chronicky nemocného dítěte	416
Postoje dítěte k onemocnění	418
Některé specifické problémy vážnějších onemocnění	419
Psychická deprivace a projevy hospitalismu u chronicky nemocných dětí	421
Psychologické problémy a změny v chování při vrozených defektech	422
Změny v chování při vrozených defektech	423
Psychologický a pedagogický přístup k dětem s psychosomatickými poruchami a chorobami	425
Psychosomatické poruchy a choroby	426
Výchovný přístup k dětem postiženým psychosomatickými poruchami a chorobami a jejich prevence	427
ADOLESCENCE (PhDr. E. Rybářová, CSc.)	429
Všeobecná charakteristika období	429
Tělesný a pohybový vývoj	430
Vývoj poznávacích procesů	430
Vývoj osobnosti adolescenta	431
Potřeby a zájmy	432
Volní jednání	433
Utváření obrazu sebe sama a sebevýchova	433
Ideály, životní plány	435
Světový názor	435
Způsob života	436
Vývoj citů a sociálních vztahů	436
OBDOBÍ DOSPĚLOSTI A STÁRNUTÍ (PhDr. E. Rybářová, CSc.)	441
Všeobecná charakteristika dospělosti	441
Mladší dospělý věk	442
Střední dospělý věk	444
Starší dospělý věk	445
Všeobecná charakteristika stárnutí	447
Projevy tělesného stárnutí	448
Psychické změny ve stáří	449
Příprava ke stárnutí	451
Předcházení předčasnému stárnutí	451
Péče o staré spoluobčany	452

PSYCHOLOGIE DOSPĚLÝCH NEMOCNÝCH (PhDr. P. Řičan, CSc.)	453
Změny prožívání a chování nemocného vyvolané chorobou	453
Reakce na chorobné obtíže a příznaky	453
Reakce nemocného na změněnou sociální situaci	454
Psychologické problémy hospitalizace dospělých nemocných	456
Psychologické výhody a nevýhody hospitalizace nemocných	456
Psychologické zásady ošetřování hospitalizovaných dospělých	457
Přístup sestry k těžce nemocným	458
Prožívání a chování těžce nemocných	458
Psychologické zásady práce s těžce nemocnými	458
Přístup sestry k tělesně, psychicky a smyslově postiženým	459
Tělesně postižení	459
Psychicky postižení	460
Smyslově postižení	461
Péče o starší osoby v nemocnici i mimo ni	461
PSYCHOLOGIE SESTRY (PhDr. P. Řičan, CSc.)	464
Sestra jako psychický subjekt	465
Obsah a způsob práce — činitele ovlivňující osobnost sestry	467
Vliv stavu a chování nemocných na sestru	469
Vyrovnění se s umíráním a smrtí nemocných	471
Zdravotní stav a psychologie sestry	473
Zdravotní stav sestry a její práce	473
Vztah sester ke známým pravidlům zdravé životosprávy	474
Volba rekreační činnosti z psychologického hlediska	475
Osobní život sestry	475
Povolání jako základ osobní identity	475
Manželství a rodina sestry	475
Náplň volného času sestry	476
Sestra ve zdravotnickém kolektivu	477
Požadavky pracovního kolektivu na své členy	477
Konflikty v pracovním kolektivu	478
PŘÍLOHA (PhDr. K. Szabová)	481
ZAMĚSTNÁVÁNÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	483
Kolektivní a didaktické hry	483
Hádky a slovní hříčky	484
Pohybové hry	485
Náměty k práci s papírem	486
Rytmické kreslení	491
ZAMĚSTNÁVÁNÍ DĚTÍ ŠKOLNÍHO VĚKU	495
Kolektivní a didaktické hry	495
Pohybové hry pro děti školního věku	499
Náměty k práci s papírem	501
ŘEŠENÍ OTÁZEK	506